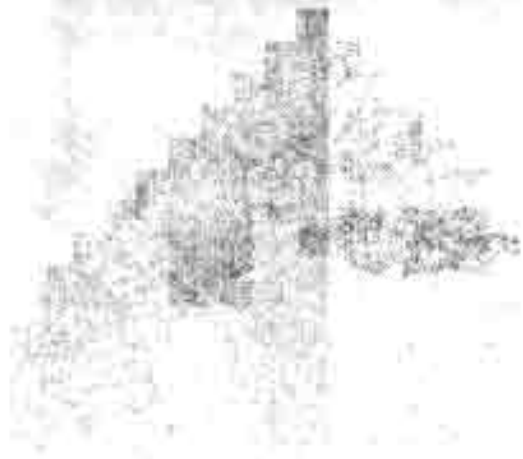

รายงานผลการดำเนินงาน ๓ เดือน
(พฤศจิกายน ๒๕๔๕ ถึง มกราคม ๒๕๔๖)

โครงการสิทธิชุมชนศึกษา
กรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ส่วนที่ 1 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

**ความคืบหน้าในการดำเนินงาน
โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคอีสาน
ระยะ 6 เดือน (สิงหาคม 2545 – กุมภาพันธ์ 2546)**

1. ความคืบหน้าของการดำเนินงาน

1.1 การทำความเข้าใจของคนทำงาน

นอกจากการดำเนินกิจกรรมตามที่ได้รายงานความคืบหน้าไปแล้วนั้น สำนักงานภาคอีสาน ได้มีการจัดประชุมทีมงาน จำนวน 3 ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจต่อแนวคิด หลักการ กระบวนการ ดำเนินโครงการ และศึกษาถึงกระบวนการพัฒนากิจกรรมในรูปแบบงานวิจัย ซึ่งได้มีวิทยากรจาก ส่วนกลางและที่ปรึกษาโครงการมาเสนอแนะ และแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมด้วย

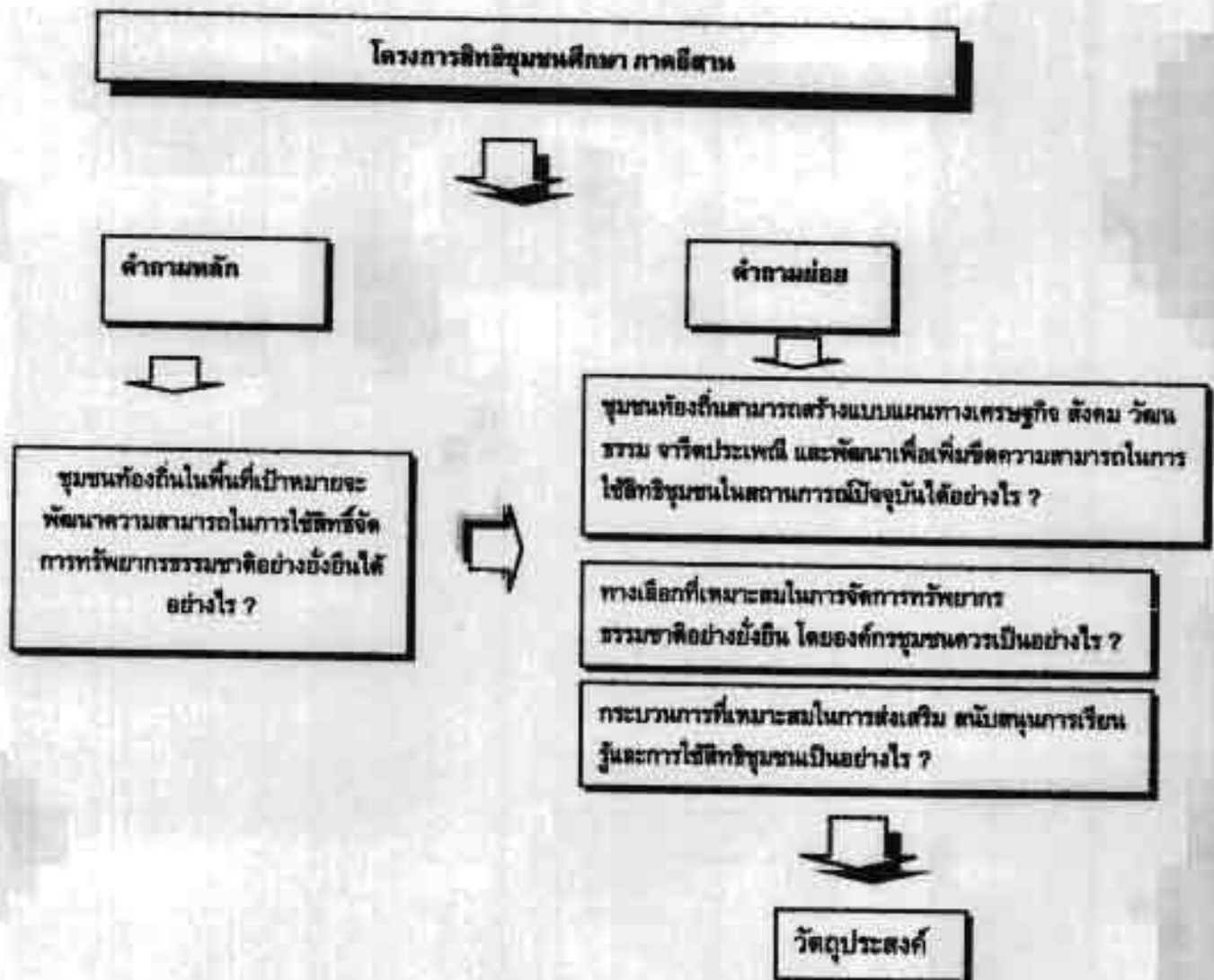
นอกจากนี้ทีมงานย่อย เช่น ทีมลุ่มน้ำชี ยังมีการจัดประชุมทีมงาน และ องค์การพันธมิตรใน การทำงาน จำนวน 3 ครั้ง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน วิเคราะห์สถานการณ์ชุมชน และวางแนวทาง การทำงานลักษณะเครือข่ายการทำงานร่วมกันในอนาคต

มีการเข้าร่วมกิจกรรมสรุปบทเรียนของการทำงานระดับเครือข่าย คือ เครือข่ายป่าไม้ที่ดิน ภาคอีสาน เป็นเวทีประชุมแกนนำชาวบ้านในภาคอีสาน เพื่อสรุปบทเรียนการทำงาน และ วางแนว ทางการพัฒนาองค์กร และ เครือข่ายการเรียนรู้ในระยะยาว

นอกจากนี้ทีมประสานงานกลางภาคอีสานยังได้เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการโครงการ 4 จำนวน 2 ครั้ง ทำให้ได้เรียนรู้ และ สร้างความเข้าใจต่อการทำงานมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการนำ มาวางแผนปฏิบัติในระดับพื้นที่

1.2 การกำหนดกรอบการศึกษา

การดำเนินงานของโครงการ 4 ภาคอีสาน ได้กำหนดกรอบการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการ พัฒนากิจกรรม ซึ่งมีการกำหนดคำถามหลัก คำถามย่อย และวัตถุประสงค์ ที่มีความต่อเนื่องและ สัมพันธ์กัน ดังรายละเอียด

1. เพื่อร่วมกับชุมชนศึกษาถึงการละเมิดสิทธิ และ การใช้สิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า

2. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมกลุ่ม องค์กรชุมชน เครือข่ายที่ได้รับผลกระทบให้เกิดความเข้มแข็งในการใช้สิทธิได้อย่างชอบธรรม

3. เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และ ค้นหาทางเลือกที่สอดคล้องกับระบบนิเวศน์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

1.3 การกำหนดพื้นที่เป้าหมายและประเด็นการศึกษา

ขอบเขตพื้นที่ทำการศึกษาวิจัย 3 พื้นที่หลัก (แบ่งตามฐานทรัพยากร) และ จำนวน 5 ชุมชนย่อย (ชุมชน) คือ ลุ่มน้ำมูน (บ้านโพธิ์ทราย และ เครือข่ายป่าทามราชินีโคส) ,ลุ่มน้ำชี (บ้านพนัส และ บ้านหนองตุ) และ ป่าภูสีฐาน ศึกษาหมู่บ้านโนนปาก่อ (รายละเอียดนำเสนอรายงานครั้งก่อน) ส่วนพื้นที่น้ำหนาว และ ทรัพยากรแร่ ฯ ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุนอื่น จึงไม่ได้ปรากฏประเด็นการศึกษาในครั้งนี้ รายละเอียดพื้นที่เป้าหมายและประเด็นการศึกษา เป็นดังนี้

ชุมชน / พื้นที่วิจัย	ชุมชน / เครือข่ายการเรียนรู้ - ร่วมมือ	ประเด็นวิจัย
1.ลุ่มน้ำชี 1.1 บ้านพนัส ตำบล ขามวรรณ อำเภอพนม ไพร จังหวัดร้อยเอ็ด	1.1.1 หมู่บ้านรอบป่าชุมชนดงเค็ง 9 หมู่บ้าน 2 ตำบล อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด 1.1.2 เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก ภาคอีสาน ภูมินิเวศร้อยเอ็ด 1.1.3 เครือข่ายลุ่มน้ำชี (ขอนแก่น, มหาสารคาม ,ร้อยเอ็ด ,กาฬสินธุ์, ยโสธร)	1. บทเรียนการใช้สิทธิในการจัดการป่าชุมชนดง เค็ง (2537 - ปัจจุบัน) 2. องค์ความรู้การจัดการลุ่มน้ำเพื่อการใช้ ประโยชน์ของชุมชน 3. การบูรณาการประสบการณ์และบทเรียนใน การใช้สิทธิชุมชน กรณีป่าชุมชนกับกรณี ปัญหาลุ่มน้ำ 4. กระบวนการประสานความร่วมมือกับเครือ ข่ายสาธารณสุขและภาครัฐ เพื่อผลักดันการ แก้ไขปัญหาย่างสันติ
1.2 บ้านหนองคู ตำบล ละหานนา อำเภอแวง น้อย จังหวัดขอนแก่น	1.2.1 เครือข่ายลุ่มน้ำชีตอนต้น 1.2.2 เครือข่ายป่าชุมชนภูเก้าภูกระแต 10 หมู่บ้าน 1.2.3 สหกรณ์การเกษตรละหานนา จำกัด 1.2.4 ชุมชนรอบบึงละหานนา 3 ชุมชน	1. รูปแบบการเรียนรู้ และ ใช้สิทธิชุมชนในการ จัดการทรัพยากรน้ำ กรณีบึงระหานนาและลำ น้ำชี 2. กระบวนการประสานความร่วมมือกับเครือ ข่าย องค์การสาธารณะ และ ประสานภาครัฐ เอกชน เพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหา 3. องค์ความรู้ในการจัดการป่าภูเก้าภูกระแต , การจัดการน้ำเพื่อการใช้ประโยชน์ของชุมชน ละหานนา
1.3 ชุมชนลุ่มน้ำชี	1.3.1 องค์การชุมชนในลุ่มน้ำชี 1.3.2 หมู่บ้านที่ได้รับประโยชน์ และ สูญเสียประโยชน์จากการพัฒนา ลุ่มน้ำชี	1. สำรวจ ,ศึกษา รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นทาง ด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิต ของคนลุ่มน้ำชี 2. สำรวจ , ศึกษาข้อมูลศักยภาพของกลุ่มคน องค์กร เครือข่าย ในการสร้างเครือข่ายการ เรียนรู้ 3. จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนที่ถูก

ชุมชน / พื้นที่วิจัย	ชุมชน / เครือข่ายการเรียนรู้ - ร่วมมือ	ประเด็นวิจัย
		ละเมิดสิทธิ 4. เชื่อมโยงการเรียนรู้ และ ปฏิบัติการร่วมระหว่างพื้นที่วิจัยกับพื้นที่อื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน และ หลากหลาย
<u>2. ชุมชนน้ำมูน</u> 2.1 บ้านโพธิ์ทราย ตำบลหนองบัว อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ	2.1.1 ชุมชนที่ใช้ประโยชน์จากป่าทามและลำน้ำมูน อำเภอกันทรารมย์ อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอเมือง อำเภอขามเฒ่า จังหวัดศรีสะเกษ 2.1.2 เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำมูน	1. รูปแบบการใช้สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร 2. กระบวนการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายเพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหา 3. องค์ความรู้ในการจัดการน้ำเพื่อการใช้ประโยชน์
2.2 ชุมชนโนนเขตรอยต่อจังหวัดสุรินทร์ , ศรีสะเกษ , ร้อยเอ็ด	2.2.1 เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบ – ชุมชนรอบป่าทามลุ่มน้ำมูนตอนกลาง 40 ชุมชน 2.2.2 เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำมูน	1) สรุปบทเรียนการใช้สิทธิในการแก้ไขปัญหา ระยะ 10 ปีที่ผ่านมา โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1.1 กลุ่มผู้นำ (ยุคแรก , ยุคกลาง , ยุคปัจจุบัน) 1.2 กลุ่มที่เกิดจากการเรียกร้องแก้ไขปัญหาแบ่งเป็น 6 กลุ่มย่อย 1.3 กลุ่มปฏิบัติการทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา คือ กลุ่มป่าชุมชน , กลุ่มหัตถกรรม , กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ 2) การจัดการทรัพยากรโดยองค์กรชุมชน กรณีเขตประทานราษฎร์สวนสวรรค์ และ ป่าทามวังยาง โดยศึกษาประเด็น 2.1 องค์ความรู้ในการจัดการน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำ 2.2 รูปแบบกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ทาม
2.3 ชุมชนลุ่มน้ำมูน	2.3.1 องค์กรชุมชนในลุ่มน้ำมูน 2.3.2 หน่วยงานที่ได้รับประโยชน์ และ สูญเสียประโยชน์จากการพัฒนาลุ่มน้ำมูน	1. ดำรง , ศึกษา รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิตของคนลุ่มน้ำมูน 2. ดำรง , ศึกษาข้อมูลศักยภาพของกลุ่มคนองค์กร เครือข่าย ในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

ชุมชน / พื้นที่วิจัย	ชุมชน / เครือข่ายการเรียนรู้ - ร่วมมือ	ประเด็นวิจัย
		3. จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนที่ถูก ละเมิดสิทธิ 4. เชื่อมโยงการเรียนรู้ และ ปฏิบัติการร่วม ระหว่างพื้นที่วิจัยกับพื้นที่อื่น ๆ ในภูมิภาค เดียวกัน และ ทลากลหลาย
3.พื้นที่ป่าต้นน้ำ 3.1 บ้านโนนป่าก่อ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอ คำชะอี จังหวัด มุกดาหาร	4.1.1 เครือข่ายชุมชนรอบป่าภูสีฐาน 5 หมู่บ้าน 4.1.2 เครือข่ายป่าไม้ที่ดินอีสาน	1. การจัดระเบียบชุมชนตามจารีตประเพณี ดั้งเดิม และการเรียนรู้สมัยใหม่ ประยุกต์ใช้ใน ปัจจุบัน 2. กระบวนการประสานความร่วมมือกับเครือ ข่ายเพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหา 3. รูปแบบ - กระบวนการพัฒนาการประกอบ อาชีพสอดคล้องกับสภาพภูมินิเวศน์ และการ จัดการที่ดิน ,ป่า ,แหล่งน้ำ
3.2 เครือข่ายป่าไม้ ที่ ดิน อีสาน	3.2.1 เครือข่ายชุมชนรอบป่าภูสีฐาน 3.2.2 เครือข่ายป่าไม้ที่ดิน ที่ถูกละเมิดสิทธิ ในที่ดินทำกิน และ สิทธิในการจัดการ ทรัพยากร	1. สำรวจ ,ศึกษา รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นทาง ด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิต ของคนอีสาน 2. สำรวจ , ศึกษาข้อมูลศักยภาพของกลุ่มคน องค์กร เครือข่าย ในการสร้างเครือข่ายการ เรียนรู้ 3. จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนที่ถูก ละเมิดสิทธิ 4. เชื่อมโยงการเรียนรู้ และ ปฏิบัติการร่วม ระหว่างพื้นที่วิจัยกับพื้นที่อื่น ๆ ในภูมิภาค เดียวกัน และ ทลากลหลาย

1.4 การพัฒนาชุดข้อมูลพื้นฐาน

1.4.1 ข้อมูลพื้นฐาน ในระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา ในพื้นที่วิจัยสามารถจัดทำฐานข้อมูลชุมชนในหัวข้อ ประวัติศาสตร์ชุมชน ,ลักษณะการเมืองการปกครอง ,ระบบเศรษฐกิจ และสังคม ,การประกอบอาชีพของชุมชน

และมีการจัดเก็บข้อมูลกระบวนการใช้สิทธิชุมชนในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ คือ พื้นที่เครือข่ายป่าทามราชโศก, พื้นที่เครือข่ายป่าชุมชนดง
เค็ง

1.4.2 ข้อมูลเครือข่าย

สถานการณ์การจัดเก็บข้อมูลเครือข่ายยังเป็นลักษณะข้อมูลภาพรวม เช่น ข้อมูลระบบนิเวศน้ำ หรือ ป่าไม้, การทำมาหากิน, ประเพณี วัฒนธรรม, สภาพปัญหาของ
ฐานทรัพยากร เช่น น้ำบาดาล, น้ำชี และ ป่าภูสีฐาน

1.4.3 นักวิจัยไทบ้าน

การจัดทำฐานข้อมูล ประกอบด้วยนักวิจัยที่ทำหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนรู้
บันทึกกระบวนการเรียนรู้ และ ทำหน้าที่ตั้งคำถามให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากนี้ในแต่ละ
พื้นที่จะมีการเลือกตั้ง "นักวิจัยไทบ้าน" พื้นที่ละ 6 – 20 คน มีรายชื่อดังนี้

พื้นที่วิจัย	ชื่อ - สกุล	ทักษะ / ตำแหน่งในชุมชน
1. อุ่มน้ำชี		
1.1 บ้านพนัสนิคม	1) นายสาย เจริญ	อาวูโต และ อสม. หมู่ 6
	2) นายจินดา ทรัพย์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6
	3) นายคำพูน ไททาส	อบต. หมู่ 5
	4) นายเพชร ดันธิกา	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5
	5) นายวิเศษ รจนาสม	คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมู่ 6
	6) นางจอน คำมะสุน	กลุ่มแม่บ้าน หมู่ 5
	7) นางสมทวิง จันทะคำภา	อนุกรรมการโครงการนำร่อง 4 หมู่ 5
	8) นายทศพร เมฆโธ	หัวหน้ากลุ่มกลองยาว หมู่ 5
	9) นายสม เจาะจง	ผู้อาวูโต หมู่ 5
	10) นางอระพิน เกะกั้ง	คณะกรรมการป่าชุมชน หมู่ 5
	11) นายสมาน รัตนพิมพ์	ผู้อาวูโต และ ประธานสหกรณ์ร้านค้า
	12) นายทนต์ อินทรบุตติ	ผู้อาวูโต และ ทมอยาพื้นบ้าน
	13) นายชอบ สุกปอนิด	คณะกรรมการป่าชุมชน
	14) นายทรัพย์ สิงห์ดอ	คณะกรรมการหมู่บ้าน
	15) นางทองจันทร์ คำมะสุน	ประธานกองทุนเงินล้าน หมู่ 5
	16) นายไธว มาลัย	อบต. หมู่ 5
	17) นายถาวร พลพฤกษ์	ผู้อาวูโต
	18) นายบุญเนาว์ โพระ	นักทนายวัด

พื้นที่วิจัย	ชื่อ - สกุล	ทักษะ / ตำแหน่งในชุมชน
1.2 บ้านหนองคู	1) นายสาวิทย์ เทือกพรม 2) นายประยุทธ์ 3) นายกองพัน วันวาน 4) นายอนันต์ ภูมิ 5) นายสุรัตน์ วันวาน 6) นางมะลิวรรณ พังจันทน์ 7) นางสมลักษณ์ พาส์ 8) นางฉวีวรรณ แก้วศิริพันธ์ 9) นางประคอง สีกาผล 10) นางมะลิวัลย์ ศรีมาญา 11) นางมะลิวัลย์ คอชัยภูมิ 12) นางทองพูน ศรีมาญา 13) นายสมบูรณ์ บังแพง 14) นายบุญเลิศ ศรีนอก 15) นายพรมมา พานิช	อาสาสมัครชาวบ้าน อาสาสมัครชาวบ้าน ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ประธานกลุ่มเลี้ยงสัตว์ ประธานร้านค้าสหกรณ์ ประธานกลุ่มออมทรัพย์สตรีสะพานนา ประธานกลุ่มปลูกพยอม ประธานกลุ่มทอผ้าฝ้าย ประธานกลุ่มยูนิเซฟ และ อสม. ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้านกลุ่ม ม. 4 ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้านกลุ่ม ม. 15 ประธานกลุ่มอสม. หัวหน้าคุ้ม หัวหน้าคุ้ม หัวหน้าคุ้ม
2. <u>ผู้นำชุมชน</u>		
2.1 เครือข่ายปัทม ราชโคธ	1) นายสิงห์ จำเริญ 2) นายเสริม สาอุตม 3) นายบา บุตรวงศ์ 4) นางสมบูรณ์ วงศ์ 5) นายไพจิตร ศิริรักษ์ 6) นายบุญมี ไสยวงศ์ 7) นายบุญมา ลำโขน 8) นายพรรค เพิ่มผล 9) นายประสิทธิ์ ไกศล 10) นายประวิทย์ สุขาวรรณ 11) นางผา กองธรรม 12) นางรำพัน จันทะคร 13) นายเสริม วิสัยนาม 14) นายพุด บุญเต็ม 15) นายธนาวัฒน์ กมล 16) นายสมชัย พงษ์คำ	ผู้อาวุโสบ้านหนึ่ง – ใช้สิทธิในยุคนแรก ผู้อาวุโส บ้านคงแดง ศรีตะเกษ ผู้อาวุโสบ้านดอนนวลเทสิม ศรีตะเกษ ผู้นำสตรีบ้านคำน ศรีตะเกษ แกนนำบ้านหนึ่ง ศรีตะเกษ แกนนำบ้านพาวุธ สุรินทร์ แกนนำบ้านดอนโฆง ร้อยเอ็ด แกนนำบ้านทับโพ สุรินทร์ แกนนำบ้านพาวุธ สุรินทร์ อบต.หนองแค ศรีตะเกษ ประธานกรรมการปทุมธานีเกษตร กลุ่มสตรีกมมือ บ้านหนองแหว กลุ่มเกษตรทามูญ จังหวัดร้อยเอ็ด อบต.ยางคำ ร้อยเอ็ด ประธานบริหาร อบต.ท่าหาดยาว ร้อยเอ็ด อบต.หนองแค ศรีตะเกษ

พื้นที่วิจัย	ชื่อ - สกุล	ทักษะ / ตำแหน่งในชุมชน
2.2 บ้านโพธิ์ทราย	1) นางแพง พันชัย 2) นางอัมพร ทองจีน 3) นางคำขาน สีทองรัฐ 4) นางคำมี แก้วพวง 5) นายพล้า ศรีโพธิ์ 6) นายท้ว ทอมกลาง 7) นายคำพา สายสุณา	กลุ่มบ้านหม้อ กลุ่มสตรีและออมทรัพย์ กลุ่มบ้านหม้อ กลุ่มบ้านหม้อ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
3. ป่าภูสีฐาน 3.1 บ้านโนนเป่าก่อ	1) นางสาวจิตร ราชคำ 2) นายชวน ไชยปิตดา 3) นายพงษ์ศักดิ์ อินโซยา 4) นายจำรัส สุวรรณวงศ์ 5) นายคำสอน อินโซยา 6) นายมานะ คำพันธุ์ 7) นายวิจิตร สายทอง	รองประธานชุมชน เลขานุการชุมชน กรรมการกองทุนออมทรัพย์ (เดชา ๙) กรรมการกองทุนออมทรัพย์ (เจริญภูมิ) รองประธานชุมชน ประธานกลุ่มเยาวชน ชาวบ้าน

3. ปัญหา อุปสรรค เสนอแนะ

ปัญหาที่สำคัญ และเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมา คือ การทำความเข้าใจ ต่อเนื้อหาสิทธิชุมชน และ กระบวนการวิจัย , การกำหนดประเด็นที่คมชัด ,การพัฒนากิจกรรมให้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการ และนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายยังเป็นปัญหา

นอกจากนี้กระบวนการจัดทำแผนงานมีความเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้คนทำงานในระดับ พื้นที่ และ ชาวบ้านเกิดความไม่มั่นใจต่อการดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน

กระบวนการเตรียมความคิดคนทำงานควรมีความเข้มข้น และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติใน ระดับพื้นที่ได้ ฉะนั้นการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลายตามประเด็นปัญหาที่มีในพื้นที่จริง และ วิเคราะห์ให้เห็นความสัมพันธ์แบบองค์รวมของชุมชนร่วมกัน

ในระยะเริ่มต้นโครงการ การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญ เพราะเป็นขั้นตอนการสร้าง กระบวนการเรียนรู้ และ ค้นหาแนวทางการทำงานร่วมกันในอนาคต และ จัดให้มีเวทีวิเคราะห์ ปัญหาในระดับชุมชนให้มากกว่าการวิเคราะห์ภาคทฤษฎีอย่างเดียว

ได้ ก็จะเป็นทางออกอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งก็มีบางคนไม่เห็นด้วย และบางคนเสนอให้มีคนที่ทำหน้าที่หาเงินเพื่อสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ด้วย เพราะสถานการณ์เจ้าหน้าที่หมดงบประมาณสนับสนุนจำนวนมากขึ้นทุกที และ น่าจะเป็นข้อคิดสำหรับคนทำงานต่อไป

6. การจัดทำรายงานผลการดำเนินให้ทุกคนได้ส่งรายงานให้ถึงสำนักงานภาคอย่างช้าวันที่ 14 กพ.46 เพื่อที่จะได้เรียบเรียง และ ส่งรายงานต่อไป

ธีรดา นามไธ บัณฑิต

รายงานผลการดำเนินงาน 3 เดือน (พฤศจิกายน 2545 - มกราคม 2546)

โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคอีสาน

กรณีศึกษาภูสีฐาน

กิจกรรมในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมาได้มีการประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อทำความเข้าใจต่องานวิจัย และ ค้นหาโจทย์วิจัย เพื่อสร้างความชัดเจนแก่เจ้าหน้าที่ นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ตีร่วมกันอีกด้วย ซึ่งมีการประชุม จำนวน 3 ครั้ง ดังรายละเอียด

1. ประชุมเจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคอีสาน

วัน / เดือน / ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
2 -3 พฤศจิกายน 2545	ประชุมเจ้าหน้าที่โครงการ ณ อาศรมไทรบ้าน ดอนแดง จังหวัดมหาสารคาม	ภาคผนวก 1 (ก) ไฟล์ : รายงานการประชุมเจ้า หน้าที่ครั้งที่ 3
16 - 18 ธันวาคม 2545	ประชุมเจ้าหน้าที่โครงการ ณ อาศรมไทรบ้าน ดอนแดง จังหวัดมหาสารคาม	ภาคผนวก 1 (ก) ไฟล์ : รายงานการประชุมเจ้า หน้าที่ครั้งที่ 3
12 กุมภาพันธ์ 2546	ประชุมเจ้าหน้าที่โครงการ ณ อาศรมไทรบ้าน ดอนแดง จังหวัดมหาสารคาม	ภาคผนวก 1 (ก) ไฟล์ : รายงานการประชุมเจ้า หน้าที่ครั้งที่ 3

รายงานการประชุมโครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคอีสาน ครั้งที่ 3/2545

วันที่ 2-3 พฤศจิกายน 2545

ณ อาคารมโหฬารคอนกรีต

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสนั่น ขุสกุล	ผู้ประสานงานโครงการภาคอีสาน
2. นางสาวสดใส สร้างไกรภ	ผู้ประสานงานโครงการลุ่มน้ำชี มูล
3. นายเลื่อน ศรีสุโพธิ์	ผู้ประสานงานกรณีป่าไม้
4. นายพิชาญ ทิพวงษ์	เจ้าหน้าที่โครงการลุ่มน้ำชี มูล
5. นายสาธิต ปรางค์เพชร	เจ้าหน้าที่โครงการภูสีฐาน
6. นายสุวิทย์ กุหลาบวงษ์	ผู้ประสานงานโครงการโปรมดข
7. นายศาสวัต ดันกันยา	เจ้าหน้าที่โครงการน้ำพอง
8. นางสาวธีรดา นามโ	เจ้าหน้าที่โครงการลุ่มน้ำชี มูล / สำนักงานเลขาฯ
9. นายนันทโชติ ชัยรัตน์	เจ้าหน้าที่โครงการลุ่มน้ำชี มูล
10. อาจารย์บัญญัติ แก้วส่อง	ที่ปรึกษาโครงการ

วาระการประชุม

- วาระที่ 1 แจ้งให้ทราบ
- วาระที่ 2 ผลการดำเนินงาน
- ผลการดำเนินงาน 3 เดือน
 - การเขียนรายงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ
- วาระที่ 3 วางแผนดำเนินการ
- วาระที่ 4 อื่น ๆ

รายละเอียดการประชุม

- วาระที่ 1 แจ้งให้ทราบ
- 1.1 รายงานผลการดำเนินงาน 3 เดือน
- รายงานสำหรับผู้บริหาร ส่งวันที่ 20 พฤศจิกายน 2545
 - รายงานสำหรับทีมงาน ส่งวันที่ 25 พฤศจิกายน 2545
- ซึ่งในรายงานจะประกอบไปด้วย
1. รายงานกิจกรรม 3 เดือนปะหน้า
 2. รายงานการประชุมทีม

3. รายงานการประชุมชาวบ้าน ประกอบไปด้วย

- รายชื่อ
- ประเด็น (รายงานเรื่อง.....)
- เอกสารประกอบ (ถ้ามี)
- สรุปผล

1.2 ส่วนกิจกรรมที่ไม่ได้ดำเนินการให้ระบุเหตุผลประกอบ

ประเด็นปรึกษาหารือโจทย์วิจัยหลัก

ที่ประชุมมีมติร่วมกันในการตั้งคำถามวิจัย ดังนี้

คำถามหลัก ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย จะสามารถใช้สิทธิชุมชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนได้อย่างไร

คำถามย่อย

1. ประชาชนจะเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนได้อย่างไร (รู้ ตระหนัก แสดงตน ตัดสินใจ)
2. องค์ความรู้การจัดการทรัพยากรบนพื้นฐานการใช้สิทธิชุมชนมีอะไรบ้าง (ภูมิปัญญา กระบวนการ เทคนิค)
3. ประชาชนสามารถใช้สิทธิชุมชนในการปกป้อง / การจัดการทรัพยากรอย่างไร (ม. 44 , ม.45)

สถานการณ์พื้นที่

- ไปเดช บริษัทมีการรุกในระดับพื้นที่ และกระแสนักการเมืองก็เอื้อต่อนายทุน ทั้งกฎหมายและนักการเมือง ซึ่งมีความต่างกับกับโครงการแก่งราษฏมิติน้ำชี เป็นลักษณะการดำเนินงานเงียบ ๆ มีการแจกสิ่งของเพื่อให้ชาวบ้านเห็นผลประโยชน์ มีการส่งเสริมการปลูกป่า แต่อีกพื้นที่ที่มีการตัดไม้ใหญ่กันอย่างรุนแรง

- ภูสีฐาน ชาวบ้านเริ่มสู้ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2537 สมัยสภท.๖, กพอ.,สคจ. มีแกนนำบางคนเคยเป็นลูกจ้างป่าไม้เก่า และ คนในชุมชนมีความหลากหลาย ประสบการณ์แตกต่าง สถานการณ์ปัจจุบันชาวบ้านเงียบ วางเฉย จำยอม

ปีนี้ชาวบ้านไปทำงาน กทม. มากกว่าปีที่แล้วในช่วงเดียวกัน เมื่อสถานการณ์ในชุมชนสงบก็รวมกันเอง มีชาวบ้านอยู่ ๓ กลุ่มในชุมชน คือ

1. กลุ่มที่จะอยู่ ยอมปรับตัว
2. ยากอยู่ ทำเหมือนเดิม ไม่ยอมปรับตัว
3. อยู่สร้างคำตัวสูงขึ้น

ปัจจุบันแย่งชิงการเป็นผู้เฒ่าระหว่างชาวบ้านร้อยเอ็ดกับอุดรธานีคนหนึ่งมาอยู่ไม่ค่อยถูกกับคนอื่น แยกแยก มีพระ เพี้ยนตอนเย็นเดินกินไวน์ มีคนจากภายนอกมาซื้อเบียร์เลี้ยง แกนนำให้ถอนใจจากเซอร์

แนวทางการทำงาน ประชุม 1 ครั้งต่อเดือน เก็บข้อมูล อาสาวิจย 8 คน ประชุมวางโจทย์ เก็บข้อมูล คูงานเกษตร สัมมนาทำแผน ปลุกป่า(ใช้งบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ) ส่วนสรุปข้อมูลยังไม่ทำ ยังไม่พอจะเอามาคุยได้

พัฒนาการของ ชาวบ้านในระยะเวลา 1 ปีจะไปทำงานที่ กทม. 4 ช่วงเวลา มีคนไปขายประกัน 2 คน ไปกทม. ครอบครัวแตกแยก ย้ายจากหมู่บ้าน ๔ คน อยู่บ้านจัดสรร ที่รัฐจัดให้ปัจจุบันมีอาสาวิจย ที่อยากใหพัฒนาให้พูดเก่งขึ้น พูดเรื่องตนเองได้ ปัจจุบันคนอื่นพูดแทน นอกจากนี้ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทำข้อมูลชุมชน ติดตามนโยบาย มีบทบาทเองในการเคลื่อนไหว

การจัดการใช้สิทธิ ส่วนใหญ่ผู้หญิงมาประชุม ผู้ชายเกรงใจเมีย ระบบหัวหน้าคุ้ม ไม่ดี หัวหน้าตระกูลใหญ่ ๆ ในหมู่บ้าน จำนวน ๒๗ นามสกุล

ทีมผู้นำ ส่วนมากเป็นทหารพราน ลูกจ้างป่าไม้ มือป็นผู้แทน

- สถานการณ์ผู้นำชาวบ้านที่ชัดเจนก็กรณีหัวหน้า ราชิไศล พื้นที่อื่น ๆ ยังต้องลงพื้นที่และทำงานเริ่มต้นกับชาวบ้าน

- สถานการณ์ผู้นำทนามมีการขยายเขตอุทยานทับเขตป่าชุมชน ป่าสงวน 15,000 ไร่ มีการขยับป้าย / หลัก ออกมาเกินเลย ชาวบ้านทำป้ายป่าชุมชนไปผลักดัน ซึ่งครอบคลุม 3 หมู่บ้านหลัก ชาวบ้านช่วยกันอนุรักษ์ มีการทำหนังสือถึงอุทยานขอตรวจสอบแนวเขต เจริจากันได้ ออกตรวจป่า 50 คน ชุดละ 8 - 9 คน 5 ชุด เดือนละ 2 รอบ พบว่ามีการตัดไม้ทำลายป่า ชาวบ้านจึงแจ้งตำรวจให้ทำการจับกุม จึงมีการตัดสินน้อยลง

เครือข่ายป่าชุมชนเพชรบูรณ์ สัมมนาร่วมกับภาคเหนือ กิจกรรมรวบ เวทีเครือข่ายป่าชุมชนอำเภอ น้ำหนาว ๔๔ พ.ย. ๕๐ กว่าป่า

มีการดำเนินงานแผน

1. คูงานเขาค้อ การเก็บรูปป่ารุกป่าคนละ 10 บาท จะเอามาใช้ การจัดการป่าหรืออำเภอสัมมนากัน ทางราชการบอกว่า เขตไม่ชัด คำน คืออะไร จึงจะเป็นนโยบาย พ.ค. - มี.ย. 2546 ชาวบ้านน้ำหนาวไม่เก็บแต่จะช่วยกันดูแลป่า (ถ้าชาวบ้านไม่เก็บก็เสียเถื่อนๆให้ตำรวจอยู่แล้ว แม่คำไปซื้อเห็ด ตำรวจจับบริดคำหัวคิว 100 บาท) จัดเบี่ยเลี้ยงชาวบ้านตรวจป่า

2. อบรมสิทธิชุมชน มีกลุ่มผู้เสียประโยชน์ถาม กลุ่มนี้มีสิทธิอะไรมาจัดการ เพื่อตอบคำถามเพื่อเสริมความมั่นใจ ความเป็นมาป่าน้ำหนาวในอดีต / กฎหมายรัฐธรรมนูญสิทธิ

ชุมชน / กฎหมาย อบต. อบต. 2 - 3 หมู่บ้านร่วมกัน / ชื้อบังคับการจัดการป่า ชาวบ้านเกิดความมั่นใจ อธิบายได้ (ตามรัฐธรรมนูญ)

บทบาทกรรมการป่า มีสถานะแก้ปัญหาถูกเอาเปรียบของชาวบ้าน ปัญหาใกล้ตัว (โรงเรียน โรงเรียนจะถูกยุบ / สำรวจระยะทาง) ป่าไม้เคยจับเห็ด 70 กิโลกรัม ตั้งฟ้องศาล กลุ่มเจรจาจนได้รับการปล่อยตัว รถโตไปโตไร่ ป่าไม้จับ (โตป่าสงวน) รถโตเสียเงินให้ป่าไม้ไร่ละ 1 - 2 พัน ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น (+ ค่าสวย) / พื้นที่ต้องพึ่งรถโตใหญ่ / กลุ่มช่วยปกป้อง สนับสนุนโดยโครงการนำร่อง , โครงการน้ำพอง 50 คน เข้มขันต่างกัน

ข้อเสนอที่แปด

ควรมีการศึกษาประวัติชุมชน ประวัติการต่อสู้ องค์ประกอบ คน เหตุการณ์ กิจกรรมราชการ ให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม

- สถานการณ์ พื้นที่ห้วยนา ติดตามปัญหาน้ำท่วม รั้ววัดที่ดิน ตรวจสอบทรัพย์สิน 70 แปลง เดือน ก.ค. - ส.ค. การศึกษา EIA จะไม่ทำใหม่ / ดูประเด็นขัดแย้ง (ดู จุฬา / ทำ TOR ใหม่) ราชินี สดจ. เขาจะปิดเขื่อน 2 ปี

แผนงาน การสรุป 9 ปี ราชินีโต๊ะไร (ก.ย.) ไม่ได้จัด คัดสินใจรวมศูนย์ ว่างยางได้เตรียมข้อมูลเสนอเวที ได้จัดเรื่องวัว ควาย ในป่าทาม ผู้นำถูกจับ และสถานการณ์น้ำท่วม

- สถานการณ์ต้นน้ำชี ไม่ริมฝั่งชื่ถูกตัด ปลุกยูคา น้ำชีถูกตัดเป็นช่วงๆ ถูกแย่งชิงน้ำ (น้ำชีแห้งจนขาดท่อ) ชาวบ้านสูบน้ำ ทำแวนนาไปจนถึงเมืองพล คนทำแวนนาไม่มีสิทธิไม่มีส่วน วางท่อมตามกฎหมาย น้ำท่วมนาปี ต้องทำนาปรังไม่คุ้ม ต้องได้ซื้อข้าวกิน แก่นราชภูมิ แยกน้ำศาล , ส่งเสริมการปลูกป่าริมชี , ตัดไม้ 50,000 ไร่ , ดึงผู้นำร่วมผลประโยชน์ (นายหน้าซื้อที่ดิน ไร่ละ 12,000 บาท) ฝั่งชีมีเจ้าของ ชาวบ้านมองปัญหาในอนาคตไม่ออก ขดประทานควบคุมการใช้ป่าชุมชน. การปลูกอ้อย 40,000 ไร่ ส่งผลให้เกิดการใช้ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เอารถฉีดยาเคมีลงไปถึงในลำน้ำชี (ทำหินลาด) ปลาดน้อยลง / เน้นเร็วตายเร็ว นาข้าวไม่งาม คุณภาพน้ำต่ำ ไม่มีมือ / โหล เดิมระหานนา แปรรูปมือหน้าแล้ง เกิดต้นรูปแทน ชาวบ้านได้ขายที่ดินแล้ว 18 หมู่บ้าน ไร่ละ 12,000 - 38,000 บาท จะมีโคช ชก. บัวใหญ่ เมืองพล จะถูกอัดท่วมพื้นท้อง ชาวบ้าน 70 % มองไม่เห็นไม่มีการเปิดเผย พรบ. น้ำจะมา จะมีการแปรรูปให้เอกชน

แนวทางการทำงาน

- ความเข้าใจ หาข้อมูล ระหานนา ชี ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ข้อมูลโครงการ / อบต. มข. ผู้นำแทรกข้อมูล ต้องจัดประชุมผู้นำผู้อาวุโส จัดทำแผนระดับชุมชน สร้างคณะทำงานจัดทำเอกสารเผยแพร่ต่อเนื่อง ประชาพิจารณ์ นักการเมือง ราชการ ประชาชน

- ยับยั้ง สร้างจิตสำนึก รักษาสิ่งแวดล้อม เรียนรู้จากพื้นที่อื่นๆ

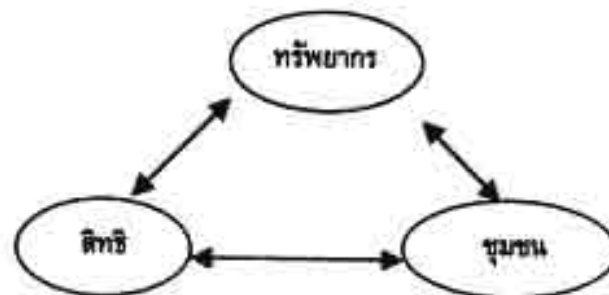
- พี่นุ ศึกษาข้อมูลฝั่งนี้ จากกรมเจ้าท่า ปลุกป่า ประกาศเขตอนุรักษ์ ดึงกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำชี

- สถานการณ์น้ำชีตอนกลาง น้ำท่วม มีกลุ่มสมาพันธ์เกษตรกรร้อยเอ็ด (ณรงค์ นาทองคำ เป็นผู้นำ) ชาวบ้านมีการประชุมเตรียมข้อมูลไว้แล้ว จึงชวนเข้ามาร่วมจัดเวทีที่จังหวัดขอนแก่น แล้วไปต่อที่กรุงเทพฯ ชาวบ้านมีกำลังใจมากขึ้น ผลปรากฏว่าเสนอให้ชะลอการปิดประตูปากมูล และ ชดเชยค่าเสียหาย

ข้อเสนอแนะ

- ควรลงไปพื้นที่ให้มากขึ้น
- ไปหาคำตอบสมาพันธ์เกษตรกรคือใคร มีความเป็นมาอย่างไร
- คุณภาพของการใช้สิทธิ์อยู่ที่ไหน สร้างและพัฒนาองค์กรในหลายมิติ
- รวบรวมเอกสารต่างๆที่ผ่านมา
- กิจกรรมลุ่มน้ำชี เกิดจากการที่น้ำท่วมเป็นสถานการณ์ความเดือดร้อน ไปกรุงเทพฯ น่าจะสัมมนาเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง การสร้างเครือข่าย ธรรมชาติยาคา เริ่มพื้นที่ไหนก็ได้

อาจารย์บัญชา ช่วยเพิ่มเติม จากสถานการณ์ชุมชนจะเห็นว่าการศึกษาสิทธินั้นจะต้องประกอบด้วย

สิทธิชุมชน

- สิทธิปัจเจกบุคคล (ไม่ใช่ส่วนรวม) ของคนในชุมชน
- สิทธิเครือญาติ
- สิทธิกลุ่ม
- สิทธิชุมชน

ตัวอย่าง เช่น ป่า

- สิทธิต้นตระกูล
- ต้น เป็นสิทธิของนาย ค.
- ฝั่งบนต้นไม่เป็นสิทธิของ นาย ข.

นาข้าว

- ผักในนาข้าวและปลา (บางแปลงได้และไม่ได้)
- กิจกรรมอื่นตามมาสิทธิเปลี่ยน เช่นเจ้าของนาเลี้ยงวัวห้ามเกี่ยวหญ้า
- คนเลี้ยงสัตว์มีสิทธิเหนือกว่าปล่อยวัว
- คนปลูกพืชต้องทำรั้ว

สิทธิมีการกลับไปกลับมาขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์

- ต่อมามีคนปลูกผักเยอะ คนเลี้ยงสัตว์ถูกรอนสิทธิ

สิทธิชุมชน นั้นคืออะไร (ทฤษฎีการ)

- การขออนุญาต เข้าป่าต้องขอจากปู่ตา (สิทธิเป็นของปู่ตา)
- ฝึ ก็คือ ส่วนรวม
- สิทธิคือการทำให้คนรู้
- นำไปใช้สิทธิ
- ขยายสิทธิ
- ถ้าสิทธิใช้ไม่ได้ก็ต้องหมดยุคไป

ความหมาย เนื้อหา สาระสิทธิ

- ทฤษฎีการ
- เกษตร
- ภูมิปัญญา

ทำความเข้าใจการละเมิด

คำถามหลัก ชุมชนท้องถิ่นเป้าหมายสามารถใช้สิทธิชุมชน ในการจัดการทรัพยากร
อย่างยั่งยืนได้อย่างไร

วิธีการในการใช้สิทธิ**1. สิทธิคืออะไร (ค้นหาสิทธิ)**

- ประเด็น
- คู่มือชาวบ้าน พัฒนาการ (ความคิด ความรู้สึก)
- ประวัติศาสตร์
- สถานการณ์
- การต่อสู้ ความขัดแย้ง วิธีการแก้ไข

วิธีการ

- เวทีเสวนา (ถึงประเด็น)
- สัมภาษณ์เจาะลึก (แนวสัมภาษณ์, แจงบทถ้ามีหลายทีม) ชุมชนเรียนรู้ร่วม

- ผู้ให้ออมูล (ค้นหา หลายๆด้าน)
- นำข้อมูลแลกเปลี่ยนชุมชน (สร้างความตระหนักในสิทธิไปด้วยพร้อมกัน)

ถาม

- เดิมเป็นอย่างไร
- เปลี่ยนแปลงอย่างไร
- ทำไมจึงเปลี่ยน (รู้ว่าสิทธิเปลี่ยนอย่างไร เพราะอะไร)

2. สิทธิอะไร (ดิน น้ำ ป่า)

- เคยถูกละเมิดก็ได้หรือไม่ได้
- กำลังถูกละเมิด

3. การเรียนรู้สิทธิ

- อดีต
- ปฏิบัติการเรียนรู้

4. การใช้สิทธิ / ปกป้องสิทธิ

- อดีต
- ปฏิบัติการใช้สิทธิ
- รู้
- ร่วมแสดงออก
- ตรวจสอบ
- ตัดสินใจ
- เรียนรู้ (รับรู้ , เข้าใจเหตุผล, ความสำคัญ , สำนึก, ตัดสินใจ)

บันทึกประชุม

- ประเด็น (ข้อโต้แย้ง สำคัญ)
- ผู้เข้าร่วม
- บรรยาการ

ปิดประชุม

ธีรดา นามโห บันทึก

รายงานการประชุม
เจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคอีสาน ครั้งที่ 4
ระหว่างวันที่ 16 - 18 ธันวาคม 2545
ณ อาคารมโหฬาร บ้านดอนแดง จังหวัดมหาสารคาม

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสนั่น ชูสกุล	ผู้ประสานงานโครงการ
2. นางสาวสดใส สร้างไครก	ประสานพื้นที่หัวนา
3. นางสาวธีรดา นามโ	ประสานพื้นที่พนัส และสำนักงานเลขา
4. นายเลือน ศรีสุโพธิ์	ประสานเครือข่ายป่าไม้ที่ดินอีสาน
5. นายสาธิต ปรามเพชร	ประสานพื้นที่บ้านโนนปากก่อ
6. นายพิชาญ กิพย์วงษ์	ประสานพื้นที่ต้นน้ำชี
7. นายประยุทธ์	ประสานพื้นที่ต้นน้ำชี (อาสาสมัครชาวบ้าน)
8. นายสายัญ เหล็กพรม	ประสานพื้นที่ต้นน้ำชี (อาสาสมัครชาวบ้าน)
9. นายศาสวัต ตันกันยา	ประสานพื้นที่น้ำหนาว
10. นายวิพัฒน์ชัย พิมพ์หิน	ที่ปรึกษาโครงการ
11. นายเลิศศักดิ์ คำคงศักดิ์	โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ
12. นางสาวศยามล ไกรยูรวงศ์	โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ
13. นางสาววรินทรา ไกรยูรวงศ์	ส่วนสำนักงานกลาง
14. นางสาวอมรรัตน์ เกรียวขจร	ส่วนสำนักงานกลาง
15. นายบุญทอง สะดวก	ประสานลุ่มน้ำชี
16. นางสาววิไล นามโ	การเงิน / บัญชี

วาระการประชุม

- วาระที่ 1 แจ้งให้ทราบ
 วาระที่ 2 ทำแผนปฏิบัติการ
 วาระที่ 3 การพิจารณาจัดทำแผนงานร่วมกัน
 วาระที่ 4 อื่น ๆ

รายละเอียดการประชุมวาระที่ 1 แจ้งให้ทราบ

คุณวรินทร์ นำเสนอรายละเอียดโครงการว่า สกว.โดนตัดงบประมาณจากรัฐบาลทำให้โครงการย่อยต่างๆ ได้รับผลกระทบไปด้วย ฉะนั้นอยากให้พิจารณาจุดพื้นที่วิจัยลง และ คนทำงานก็อยากให้มีส่วนที่น้อยลงด้วย เพราะที่ผ่านมามองบริหารมากกว้างกิจกรรม หากกำหนดเจ้าหน้าที่ก็ให้เห็นความชัดเจนของคนทำงานด้วย ความยากของงานเรา คือ เป็นการเรียนรู้ระหว่างนักวิชาการและ NGO. อาจจะมีแนวคิด หลักการปฏิบัติที่แตกต่างกัน อยากให้ทำงานข้อมูล และยืนยันก็ข้อมูลให้มากที่สุด

กรณีงานร้อน นั่นที่แต่เสนอว่ากระบวนการทำงาน คือ การสร้างกลุ่ม เพราะเหตุการณ์ร้อนๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน คือ สถานการณ์ชุมชนขณะนั้นที่เราหลีกเลี่ยงไม่ได้ และ เขียนบันทึกออกมาให้ๆ ได้ว่าการจัดเวทีแต่ละครั้งได้อะไรออกมาบ้าง

แต่ละพื้นที่มีการรายงานสถานการณ์ (มีในรายงานฐานข้อมูลทุกพื้นที่)

คุณศยามล อยากให้ปรับกลุ่มเป้าหมายลดลง เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณ อยากให้ชาวบ้านประสานงบประมาณจากที่อื่น ๆ โดยที่ไม่ต้องรออนุมัติจากสกว.เพียงอย่างเดียว และอยากให้ประเด็นต่าง ๆ มันเชื่อมโยง สัมพันธ์กันได้ด้วย

การกำหนดพื้นที่

น้ำขุ่น 2 พื้นที่ ในระดับชุมชนที่ต้องทำงานเชิงลึก คือ ละหานนา และบ้านพนัส และลุ่มน้ำขุ่น ห้วยนา บ้านโพยทราย และเครือข่ายชาวบ้านราชสีไศล

พื้นที่น้ำขุ่น มีนันทโชติ งานเชิงนโยบาย และสสส ข้อมูลชุมชน ส่วนน้ำขุ่น ชีรดา บ้านพนัส พิชายู ชุมชนละหานนา โดยมีเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบการจัดการน้ำของชุมชน เน้นการทำงานเครือข่าย เพื่อให้สามารถดำเนินงานกับโครงการขนาดใหญ่ของรัฐได้

ประเด็นการศึกษา เรื่ององค์ความรู้ สิทธิชุมชนในการใช้สิทธิในด้านการจัดการทรัพยากร จาริตประเพณี ชุมชน (ฐานข้อมูลพื้นฐานของชุมชน) ชุมชนมีการแสดงออกอย่างไรในเรื่องสิทธิชุมชน

องค์ความรู้ท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร , องค์ความรู้ของเครือข่าย การจัดการเครือข่าย การสร้างเครือข่าย ขยายเครือข่าย ทำให้ทราบว่าประชาชนนั้นสามารถเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ได้

การสร้างองค์ความรู้ และ นำไปใช้

1. สร้างองค์ความรู้ใหม่ เกี่ยวกับสิทธิชุมชนบนฐานทรัพยากร เป้าหมาย เพื่อนำฐานข้อมูลไปใช้เพื่อการสร้างกฎหมาย จารีตประเพณี สิทธิชุมชน
2. สร้างองค์ความรู้ท้องถิ่นต่อการจัดการทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพในด้านป่าไม้ น้ำ ดิน
3. สร้างองค์ความรู้และแนวทางการขยายเครือข่ายและทบทวนนโยบายของรัฐ

การกำหนดเป้าหมาย

โครงการ / พื้นที่	เป้าหมาย	พื้นที่หลัก	พื้นที่เครือข่าย
1. ภูสีฐาน	การจัดการทรัพยากรในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	บ้านโนนปาก่อ	บ้านห้วยแดง ,บ้านแก่งนาง
2. น้ำหนาว	การจัดการทรัพยากรในเขตป่าสงวนป่าต้นน้ำ	นาพอสอง หมู่ 4,5 ,บ้านชัยสว่าง	เครือข่ายป่าชุมชนน้ำหนาว
3. ลุ่มน้ำชี	ภูมิปัญญาในการจัดการน้ำ ,ยกเลิกโครงการโขงชีมูล	บ้านพนัส , ละหานนา	ลุ่มน้ำชีตอนกลาง
4. ลุ่มน้ำมูล	ภูมิปัญญาในการจัดการน้ำ ,ยกเลิกโครงการโขงชีมูล	บ้านโพนทราย , บ้านดอนกูเหล็ก	เครือข่ายหัวนา ,ราชิ
5. โปแตช	ยกเลิกเหมืองแร่โปแตช	4 หมู่บ้าน	10 หมู่บ้าน

วันที่ 17 – 18 จัดทำแผนงาน โดยมีเค้าโครงจากส่วนกลาง คือเป้าหมายระยะ 6 เดือน และวางกิจกรรมที่จะสามารถทำให้บรรลุผลได้

ผลการประชุม ได้ทำความเข้าใจร่วมกัน และจัดทำร่างแผนงานโครงการ

วิไล นามโท บันทึก

ประชุมเจ้าหน้าที่
โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคอีสาน ครั้งที่ 5
ณ อาคารไพบ้านคอนแดง
12 กุมภาพันธ์ 2546

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสนั่น ชูสกุล	ผู้ประสานงานโครงการ
2. นายสาร ปรางเพชร	พื้นที่ภูสีฐาน
3. นายสุพจน์ สิงคะจันทร์	ลุ่มน้ำชี
4. นายบุญทอง สะตวก	ลุ่มน้ำชี
5. นายพิชาญ ทิพย์วงษ์	ลุ่มน้ำชี
6. นายประยุทธ์	ลุ่มน้ำชี
7. นายสหาย เหล็กพรม	ลุ่มน้ำชี
8. นายนันทโชติ ชัยรัตน์	ลุ่มน้ำมูล
9. นางสาวสกล ไส้สร้างไครก	ลุ่มน้ำมูล
10. นางสาวธีรดา นามไธ	ลุ่มน้ำชี
11. นางสาววิไล นามไธ	การเงิน

เนื้อหาการปรึกษาหารือ

1. การกำหนดพื้นที่ / ขอบเขตงานวิจัยให้มีความชัดเจน (ตามเอกสารโครงการ)
2. การกำหนดประเด็นให้สอดคล้องกับพื้นที่และสามารถดำเนินงานได้
3. โครงการไม่สามารถเบิกจ่ายงบประมาณให้ต่อเนื่องได้ ฉะนั้นจึงมีการทำรายงานการเงินให้ส่วนกลางรับรู้ เพื่อจะได้ดำเนินการช่วยเหลือ เงินคงเหลือ ประมาณ 80,000 บาท แต่ค่าใช้จ่ายเฉพาะเงินเดือนเจ้าหน้าที่เดือนนี้ ประมาณ 100,000 บาท
4. แนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน คือ ให้ทุกภาคนำยอดเงินรวมกันแล้ว หากทางจัดการให้พอเพียงในเบื้องต้น เฉพาะเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งส่วนกลางเสนอให้หยุดการทำงานไว้ก่อน ซึ่งเป็นไปไม่ได้เพราะการทำงานกับชาวบ้านก็ต้องดำเนินต่อไป
5. ที่ประชุมเสนอให้นำเงินที่เหลือมาจัดการให้ได้ 2 เดือน ซึ่งเป็นไปไม่ได้ และมีข้อเสนอหลาย ๆ ทาง เช่น แบ่งการจัดการ เป็นน้ำมูล น้ำชี ป่า และหาทางช่วยเหลือกัน อีกวิธีหนึ่ง คือ ยอมรับสภาพ มีแนวทางหนึ่งที่น่าจะเป็นไปได้ หากคณะกรรมการสิทธิการมีส่วนร่วมสามารถสนับสนุนงบประมาณในการวิจัยประเด็นน้ำท่วมในพื้นที่น้ำมูล และชี

ส่วนที่ 4 รายงานกิจกรรม กรณีลุ่มน้ำชี (NE4)

รายงานผลการดำเนินงาน 3 เดือน (พฤศจิกายน 2545 - มกราคม 2546)

โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคอีสาน
กรณีศึกษาลุ่มน้ำมูล

กิจกรรมในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นกิจกรรม เพื่อจัดทำฐานข้อมูล ซึ่งกรณีลุ่มน้ำมีกิจกรรมหลัก คือ การประชุมชาวบ้าน ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

1. ประชุมชาวบ้านในระดับพื้นที่

วัน / เดือน / ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
7 - 8 ธันวาคม 2545	ประชุมจัดทำข้อมูล บ้านโพทราย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ	ภาคผนวก 1 (ก) ไฟล์ : ประชุมบ้านโพทราย
14 มกราคม 2546	ประชุมสถานการณ์ลุ่มน้ำมูล ณ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา	ภาคผนวก 1 (ข) ไฟล์ : ประชุมสถานการณ์ลุ่มน้ำ มูล
24 มกราคม 2546	ประชุมเครือข่ายชาวบ้านราชสีไศล ณ บ้านเหล่าโดน อำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ	ภาคผนวก 1 (ค) ไฟล์ : รายงานการประชุมบ้าน เหล่าโดน
26 มกราคม 2546	ประชุมพื้นที่วิจัยหนองแค ณ ป่าทามสวนสวรรค์ ตำบลหนองแค อำเภอ ราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ	ภาคผนวก 1 (ง) ไฟล์ : รายงานการประชุมหนอง แค

**รายงานการประชุมจัดทำข้อมูลพื้นฐาน
บ้านโพนทราย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ
7 - 8 ธันวาคม 2545**

ผู้เข้าร่วมประชุม

ชาวบ้านโพนทราย 50 คน เจ้าหน้าที่โครงการ 1 คน

ประเด็นการแลกเปลี่ยน

- สถานการณ์ปัญหา ความเดือดร้อนจากเขื่อนห้วยนา
- ความสำคัญในการจัดเก็บข้อมูล

เนื้อหา

สถานการณ์เขื่อนห้วยนา การที่เครือข่ายชุมชนห้วยนามีการผลักดันให้หน่วยงานรัฐ (กรมส่งเสริมและพัฒนาพลังงาน) ทำให้มีการตรวจสอบทรัพยากรสินชาวบ้าน และ แต่งตั้งคณะทำงานศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม และ ปัจจุบันคณะกรรมการดังกล่าวไม่มีความเคลื่อนไหว เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการทำงานของรัฐบาลทักษิณ

การเก็บข้อมูลชุมชน เพื่อช่วยบันทึกข้อมูลชุมชนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และ ภูมิปัญญาของชุมชนเกี่ยวกับการป็นหม้อ การทำมาหากินของชุมชน ฯลฯ

มีการหาตัวแทนทีมอาสาสมัครเก็บข้อมูลของหมู่บ้าน และ ทำหน้าที่จัดทำข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

รายชื่อชาวบ้าน

1. นางแพง พันชัย กลุ่มบ้นหม้อ
2. นางอัมพร ทองจีน กลุ่มสตรี และ ออมทรัพย์
3. นางคำขาน สีทองรัฐ กลุ่มบ้นหม้อ
4. นางคำมี แก้วพวง กลุ่มบ้นหม้อ
5. นายหล้า ศรีโพธิ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
6. นายหว่า หอมกลาง อบต.
7. นายคำพา สายสุณา กรรมการกองทุนหมู่บ้าน

สดใส สร้างไครก บันทีก

ประชุมสถานการณ์ลุ่มน้ำมูล
ณ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา
14 มกราคม 2546

ผู้เข้าร่วมประชุม

ชาวบ้านลุ่มน้ำต่าง ๆ ในภาคอีสาน (น้ำมูล , น้ำชี , น้ำพรม , น้ำยัง , ห้วยทับทัน, ลำชีว์, ลำตะโคง , ลำเชียงไกร ฯลฯ) จำนวน 40 คน เจ้าหน้าที่โครงการ 5 คน ร่วมกับคณะอาจารย์ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่น

เนื้อหาการพูดคุย

- การแก้ไขปัญหาของรัฐกรณี เชื้อนปากมูล
- ผลกระทบของเชื้อนปากมูลต่อระบบนิเวศลุ่มน้ำอีสาน
- ข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหา

รายละเอียดข้อสังเกต

เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2545 นายกทักษิณได้เรียกตัวแทนชาวบ้านเชื้อนปากมูลเข้าไปพูดคุยถึงปัญหาผลกระทบจากเชื้อนปากมูล ซึ่งบรรยากาศเป็นไปด้วยดีและชาวบ้านมีความเชื่อมั่นว่า นายกรัฐมนตรีจะให้ความช่วยเหลือ

24 ธันวาคม 2546 นายกรัฐมนตรีลงสำรวจพื้นที่สอบถามปัญหาของชนลุ่มน้ำมูลต่อการเปิดหรือปิดเชื้อนปากมูล หลังจากทำห้ต่อการแก้ไขปัญหของรับบาลก็เปลี่ยนไป

สถานการณ์ลุ่มน้ำอีสานที่มีความสัมพันธ์กันทั้งระบบ การไหลเวียนของน้ำ การขยายพันธุ์ปลา ล้วนสัมพันธ์กันทั้งสิ้น ประชาชนลุ่มน้ำอีสานได้ตระหนักร่วมกันในการที่จะสร้างพลังการรวมกลุ่มของคนลุ่มน้ำ ให้ความสนใจต่อสาธารณชน เพื่อร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำ และ สร้างความยั่งยืนของวิถีชีวิตของตนต่อไป (รายละเอียดจะกล่าวในรายงานครั้งต่อไป)

ธีรดา นามโห บัณฑิต

รายงานการประชุม
เครือข่ายชาวบ้านราชสีไศล คณะกรรมการร่วมอนุรักษ์ป่าทามแม่น้ำมูล(คอปม.)

๒๔ มกราคม ๒๕๔๖

ณ . บ้านเหล่าโดน ต.หนองแค อ.ราชสีไศล จ.ศรีสะเกษ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นางผา กองธรรม บ.ดอนสำราญ ต.ยางคำ อ.โพธิ์ทราย จ.ร้อยเอ็ด
๒. นายบุญมา ลำโพง บ.ดอนโฆง ต.ท่าหาดยาว อ.โพธิ์ทราย จ.ร้อยเอ็ด
๓. นายพุทธา กมล บ.ปลาอุบ ต.ท่าหาดยาว อ.โพธิ์ทราย จ.ร้อยเอ็ด
๔. นายพูน บุญเต็ม บ.ดอนจิก ต.ยางคำ อ.โพธิ์ทราย จ.ร้อยเอ็ด
๕. นายสมัย หงษ์คำ บ.เพี้ยมาตร ต.หนองแค อ.ราชสีไศล จ.ศรีสะเกษ
๖. นายไพจิตร ศิลาวัณย์ บ.ฝั่ง ต.หนองแค อ.ราชสีไศล จ.ศรีสะเกษ
๗. นายเสริม สาอุตม บ.ตงแดง ต.ดำน อ.ราชสีไศล จ.ศรีสะเกษ
๘. นายสมบูรณ์ วังผือ บ.ดำน ต.ดำน อ.ราชสีไศล จ.ศรีสะเกษ
๙. นายประวิทย์ สุขาวรรณ บ.เหล่าโดน ต.หนองแค อ.ราชสีไศล จ.ศรีสะเกษ
๑๐. นายพรรค เพิ่มผล บ.ทับใหญ่ ต.ทับใหญ่ อ.รัตนบุรี จ.สุรินทร์
๑๑. ตัวแทนหมู่บ้านในเครือข่ายทั้ง ๓ จังหวัด ๒๖ คน

เริ่มเวลาประชุม ๑๐.๓๐ น.

วาระการประชุม

๑. แลกเปลี่ยนสถานการณ์

๑.๑) ปีที่ผ่านมาเกิดภาวะน้ำท่วมใหญ่ ชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่มีปัญหาขาดแคลนข้าว ปีนี้จึงมีคนต้องไปทำงานตัดอ้อยและงานรับจ้างต่างถิ่นมากกว่าปีก่อน ๆ ในการติดตามการแก้ไขปัญหาผลกระทบในพื้นที่ซึ่งค่อนข้างลำบาก ทั้งการรวมตัวของเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสานงานซึ่งกันและกันก็ทำได้ยาก อย่างไรก็ตาม ก็ควรจะมีการรวมตัว ร่วมผลักดันให้เกิดความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาต่อไป (ปัจจุบัน การรวมตัวของคณะกรรมการร่วมอนุรักษ์ป่าทามแม่น้ำมูล(คอปม.) มีฐานสมาชิกจาก ๓๖ หมู่บ้าน จากพื้นที่รอยต่อ ๓ จังหวัดและมีกิจกรรมต่อเนื่องทั้งด้านการอนุรักษ์ป่า อาชีพ และการรวมกลุ่มในแต่ละพื้นที่ เช่น กลุ่มเกษตรทามมูล กลุ่มเลี้ยงโค และกิจกรรมด้านการผลักดันทางนโยบายให้มีการแก้ปัญหาผลกระทบ - พื้นที่ป่าทามราชสีไศล)

๑.๒) ทางด้านนโยบาย ซึ่งสืบต่อจากที่รัฐบาลมี มติ ค.ร.ม. ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๓ ให้เปิดเขื่อนราษีไศล ให้มีการติดตามผลการศึกษาผลกระทบของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, มหาวิทยาลัยมหิดล ให้เสร็จสิ้นก่อนจะมีการตัดสินใจใด ๆ เกี่ยวกับการใช้ - ไม่ใช่ ประโยชน์จากเขื่อน และให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายให้ราษฎรในพื้นที่แล้วเสร็จ

ปัจจุบันการดำเนินการด้านการศึกษาผลกระทบ ทางจุฬาฯ ยังดำเนินการไม่เสร็จสิ้น และทางด้านการชดเชยความเสียหายแก่ราษฎร หลายกลุ่มยังไม่เรียบร้อยและมีแนวโน้มว่าจะมีความยุ่งยากขึ้นเรื่อย ๆ

ต่อมามีความเปลี่ยนแปลงคือ รัฐบาลได้ปฏิรูประบบราชการ มีผลให้เปลี่ยนแปลงความรับผิดชอบโครงการ โขง ชี มูล จากกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ ฯ เป็นกรมชลประทาน กระทรวงเกษตร ฯ และมีผลให้คณะกรรมการร่วมระหว่าง รัฐ - ราษฎร หลายชุดที่เคยดำเนินงานต่อเนื่องมา มีอันต้องหมดสภาพไปด้วย จึงมีความยุ่งยากอยู่หลายอย่าง และไม่มีท่าทีที่รัฐบาลปัจจุบันจะเร่งดำเนินการต่อเนื่องให้ทันหน้า

๑.๓) อีกด้านหนึ่ง กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน ยังได้ฟ้องศาลต่อราษฎร ในเครือข่ายจำนวน ๕๕๐ คน ในข้อหาทุจริตเงินค่าชดเชยที่รับไปเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๔๐ และให้ส่งเงินดังกล่าวคืน ซึ่งขณะนี้ชาวบ้านได้รับหมายศาลแล้ว ๑๐๐ กว่าคน นับว่าเป็นความยุ่งยากที่ชาวบ้านกำลังกังวลใจกลัวความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น

๒. การวางแผนของเครือข่าย

๒.๑) ให้ดำเนินการติดตามผลการดำเนินงานของรัฐบาลโดยเสนอให้รัฐบาลจัดตั้งคณะกรรมการติดตามผลและดำเนินการให้คู่สงคามมติ ค.ร.ม. ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๓ เพื่อให้มีความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาต่อไป

๒.๒) คอปม. จะระดมสมาชิกไปชุมนุมหน้าทำเนียบรัฐบาลในวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๔๖ (สมทบกับชาวบ้านกรณีปากมูล ซึ่งชุมนุมอยู่ก่อนหน้าแล้ว) เพื่อเสนอให้รัฐบาลดำเนินการตาม(๒.๑)

๒.๓) โครงการได้ให้ความสนใจถึงวัตถุประสงค์และกระบวนการในการวิจัยสิทธิชุมชน โดยเน้นการตอบสนองการปฏิบัติการใช้สิทธิของชาวบ้าน ซึ่งต้องรวบรวมพัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่นขึ้นมา ให้ตอบสนองการดำเนินการระยะยาว เพราะปัจจุบันสังคมทั่วไปและภาครัฐยังไม่ยอมรับวิถีชีวิตชุมชนที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการดำรงชีวิต

ที่ประชุมได้นัดแนะกันให้บุคคลที่จะร่วมทีมวิจัยได้ปรึกษาวางแผนดำเนินการต่อไป

สนั่น ชูสกุล
บันทึก

**รายงานการประชุม
พื้นที่วิจัยหนองแค - สวนสวรรค์**

๒๖ มกราคม ๒๕๔๖

ณ ทามสวนสวรรค์ ต.หนองแค อ.ราชโกลด จ.ศรีสะเกษ

ผู้เข้าร่วม

๑. นายสนั่น ชูสกุล โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคอีสาน
๒. นายสม บุตรวงศ์ บ้านร่องอโคก ต.เมืองคง อ.ราชโกลด จ.ศรีสะเกษ
๓. นายแหวน สุระบุตร บ้านหนองแค ต.หนองแค อ.ราชโกลด จ.ศรีสะเกษ
๔. นายดนตรี สีหบุตร บ้านสวนสวรรค์ ต.หนองแค อ.ราชโกลด จ.ศรีสะเกษ
๕. นายวัน หงษ์กลาง บ้านหนองหัวลิง ต.หนองแค อ.ราชโกลด จ.ศรีสะเกษ
๖. นายสุจินต์ กะดิสลา บ้านโนน ต.เมืองคง อ.ราชโกลด จ.ศรีสะเกษ
๗. นางสาวปราณี มัคคันธ์ โครงการทามมุด จ.สุรินทร์
๘๐. นางเรณู ทองลัว บ้านร่องอโคก ต.เมืองคง อ.ราชโกลด จ.ศรีสะเกษ

ลงพื้นที่และประชุมระหว่างเวลา ๑๔.๐๐ น. - ๑๕.๐๐ น.

วาระการประชุม

๑. เดินทางสำรวจพื้นที่ขอประทานชาวบ้าน บ้านร่องอโคก และบ้านสวนสวรรค์ พบว่าเดือนนี้ ชาวบ้านบางคนได้จ้างรถไถนาเตรียมทำนาปรังกันแล้ว การเตรียมการสำหรับการสูบน้ำจากแม่น้ำมูลและกุดหนองต่าง ๆ ในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงคือ กรมชลประทานได้ถ่ายโอนภาระการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำ เช่น ค่าน้ำมันและค่าซ่อมเครื่องให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลจะบริหารต่อไปอย่างไร ยังไม่ทราบข่าวตัวแทนกลุ่มทำนาปรังบ้านต่าง ๆ กำลังติดตาม

- ระดับน้ำท่วมในปี ๒๕๔๔ สูงถึง ๓ เมตรจากฝั่งแม่น้ำมูล ซึ่งเป็นบริเวณที่สูงกว่าบริเวณอื่นอยู่แล้ว ข้อสมมุติฐานของชาวบ้านต่อภาวะน้ำหลากท่วมมีผลกระทบต่อนาข้าวในพื้นที่ทั้งทุ่งและทามเสียหายเกือบ ๑๐๐ % ในปีนี้ก็คือ แม่น้ำชีหนุนจนแม่น้ำมูลไม่สามารถไหลปกติได้ ซึ่งตรงกับข้อเท็จจริงคือการปล่อยน้ำจากเขื่อนลำปาว จ.กาฬสินธุ์และเขื่อนอุบลรัตน์ จ.ขอนแก่น จนหลากท่วมและชุมชนตามสายน้ำชีเอง ก็ได้รับผลกระทบรุนแรงพอ ๆ กับลุ่มน้ำมูล ผลกระทบจากภาวะน้ำท่วมดังกล่าวจะส่งผลให้ปีนี้ชาวบ้านจะพากันทำนาปรังในพื้นที่หนองแค - สวนสวรรค์ และบริเวณทามแถบนี้มากกว่าปีก่อน ๆ

- พบร่องรอยโครงการสูบน้ำ(มูน) จากพลังงานแสงอาทิตย์ ซึ่งทางราชการมาสร้างไว้สำหรับสูบน้ำเพื่อบริโภคของชุมชนร่องอโคก ปัจจุบันเหลือแต่เสา เหตุเพราะไม่มีระบบการดูแลจัดการที่ดีพอ

- ในพื้นที่ทามสวนสวรรค์ - ร่องอโคก มีแนวโน้มว่า ชาวบ้านจะข้างรถไถเกรดไถพื้นที่ทามซึ่งยังเป็นป่าพุ่ม และหัวไร่ปลายนา เป็นนาถาวรและเป็นแหล่งน้ำ(สระ)มากขึ้น เพราะความสะดวกและพ่อค้าที่ต้องการดินไปถมที่ก็ขุดให้ฟรีและขนเอาเนื้อดินไปขาย

- ชาวบ้านเชื่อว่า น้ำที่สูบขึ้นมาจากแม่น้ำมูน มีความเค็มอยู่เหมือนน้ำในแม่น้ำมูนที่อื่น ๆ แต่การสูบน้ำมาทำนาปรังในพื้นที่ ดินทามเป็นดินเปรี้ยว เมื่อเจอกับความเค็มก็มีการปรับตัวให้เกิดความเป็นกลางพอดี จึงไม่มีปัญหาข้าวตาย แต่กรณีสถานีสูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้าทั่วไป สูบน้ำจากแม่น้ำมูนขึ้นไปใช้ในนาทุ่งหรือนาในที่ดอนทั่วไป ซึ่งมีการทำนาปีและนาปรัง ส่วนมากจะเกิดปัญหาการแพร่ระบาดของดินเค็ม เพราะคุณสมบัติดิน ที่ตอนเป็นกรดยอยู่แล้ว การทำนาก็ไม่ได้ผล และส่งผลกระทบต่าง ๆ เช่น ดินน้ำในไร่นาก็ดันน้ำไม่ออกอีกต่อไป ต้นไม้ในนาก็ตาย

๒. ปรึกษาเรื่องแผนการศึกษาพัฒนาองค์ความรู้ กรณีชลประทาน ชาวบ้านหนองแค สวนสวรรค์ เห็นควรได้เริ่มต้นจริงจังในระยะนี้เพราะเป็นช่วงเริ่มฤดูการทำนาปรัง และได้ช่วยกันบันทึกข้อมูลในการทำนาปรังทุกขั้นตอน และนอกจากจะศึกษากรณีพื้นที่หนองแค - สวนสวรรค์ เป็นการเจาะลึกแล้วยังอาจชวนชุมชนรอบข้างมามีส่วนร่วมด้วยเพราะมีอาณาเขตติดต่อและมีระบบชลประทานแบบเดียวกัน เช่น บ้านร่องอโคก บ้านหนองหูลิงและทามท่าโพธิ์

สนั่น ชูสกุล
บันทึกการแลกเปลี่ยน

ส่วนที่ 2 รายงานกิจกรรม ส่วนสำนักงานภาคอีสาน (NE1)

รายงานผลการดำเนินงาน 3 เดือน (พฤศจิกายน 2545 - มกราคม 2546)

โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคอีสาน
กรณีศึกษาลุ่มน้ำชี

กิจกรรมในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นกิจกรรม เพื่อจัดทำฐานข้อมูล ซึ่งกรณีศึกษาลุ่มน้ำชีมีกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม คือ การประชุมทีมงาน และ ประชุมชาวบ้าน ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

1. ประชุมทีมงาน จำนวน 2 ครั้ง

วัน / เดือน / ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
9 พฤศจิกายน 2545	ประชุมทีมงานลุ่มน้ำชีและ ไปเดช ณ กป.อพช.อีสาน	ภาคผนวก 1 (ก) ไฟล์ : รายงานการประชุมทีม งาน
12 มกราคม 2546	ประชุมทีมงานลุ่มน้ำชี ณ สำนักงานคอนแดง	ภาคผนวก 1 (ข) ไฟล์ : รายงานการประชุมทีม งาน

2. ประชุมชาวบ้านในระดับพื้นที่

วัน / เดือน / ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
14 - 15 พฤศจิกายน 2545	ประชุมวิเคราะห์ปัญหา และ กำหนดแนวทาง แก้ไขปัญหา พื้นที่ต้นน้ำชี ณ สนง.ชุมนุมสหพันธ์สหกรณ์ท่านางแนว อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น	ภาคผนวก 2 (ก) ไฟล์ : ประชุมบ้านหนองคู
28 พฤศจิกายน 2545	ร่วมประชุมเครือข่ายชาวบ้าน ลุ่มน้ำชีตอนกลาง ณ ศาลาวัดบ้านด่านใต้ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์	ภาคผนวก 2 (ข) ไฟล์ : ประชุมร่วมกับชาวบ้าน ด่านใต้
11 ธันวาคม 2545	ร่วมเวทีข้าราชการพบประชาชน ณ อบต.คีนคำ อำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด	ภาคผนวก 2 (ค) ไฟล์ : เวทีข้าราชการพบประชา ชน

วัน / เดือน / ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
5 มกราคม 2546	ประชุมชาวบ้านพนัส ณ สถานวัดบ้านพนัส อำเภอพนมไพร จังหวัด ร้อยเอ็ด	ภาคผนวก 2 (ง) ไฟล์ : ประชุมชาวบ้านพนัส ครั้งที่ 1
25 มกราคม 2546	ประชุมองค์กรพันธมิตรในการทำงาน ณ อาศรมพ่อสงวน อำเภอพนมไพร จังหวัด ร้อยเอ็ด	ภาคผนวก 2 (จ) ไฟล์ : ประชุมองค์กรพันธมิตร
4 กุมภาพันธ์ 2546	ประชุมชาวบ้านคอนแดง อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด ณ ศาลาประชุมวัดบ้านคอนแดง จังหวัด ร้อยเอ็ด	ภาคผนวก 2 (ฉ) ไฟล์ : ประชุมชาวบ้านคอนแดง
5 กุมภาพันธ์ 2546	ประชุมชาวบ้านพนัส ครั้งที่ 2 ณ สถานวัดบ้านพนัส อำเภอพนมไพร จังหวัด ร้อยเอ็ด	ภาคผนวก 2 (ช) ไฟล์ : ประชุมบ้านพนัสครั้งที่ 2

ประชุมทีมงานลุ่มน้ำชี และ โปแตช
5 พฤศจิกายน 2545
ณ กป.อพช.อีสาน

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายอภิสิทธิ์ ปิ้องภัย	โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มน้ำพองที่ปรึกษาโครงการ ฯ
2. นายวิพัฒน์ชัย พิมพ์หิน	โครงการจัดการทรัพยากร ฯ ที่ปรึกษาโครงการ ฯ
3. นายสุวิทย์ กุหลาบวงษ์	เจ้าหน้าที่พื้นที่โปแตช
4. นายจักรพงษ์ ธนวรพงษ์	ผู้ประสานงานเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติ ฯ อีสาน
5. นายนิวัฒน์ เกนโยธา	ผู้ประสานงานโครงการนำร่อง ฯ ภูมินิเวศน์ร้อยเอ็ด
6. นายสุพจน์ สิงคะจันทร์	โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มน้ำพอง
7. นายบุญทอง สะดวก	เจ้าหน้าที่พื้นที่ลุ่มน้ำชี
8. นายสายันต์ เหล็กพรม	อาสาสมัครชาวบ้านต้นน้ำชี
9. นายประยุทธ์ อันทะไชย	อาสาสมัครชาวบ้านต้นน้ำชี
10. นายสมภพ บุญนาค	กป.อพช.อีสาน
11. นายเลิศศักดิ์ คำคงศักดิ์	โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ
12. นายบำรุง บุญปัญญา	กป.อพช.อีสาน
13. นายเตชา เปรมฤดีเลิศ	กป.อพช.อีสาน
14. นางสาวธีรดา นามโ	เจ้าหน้าที่ลุ่มน้ำชี

วาระการประชุม

- วาระที่ 1 สถานการณ์ลุ่มน้ำชี และแนวทางแผนการดำเนินงาน
 วาระที่ 2 สถานการณ์หมืองแร่โปแตช และแนวทางการดำเนินงาน
 วาระที่ 3 อื่น ๆ

ผลการประชุม

วาระที่ 1 สถานการณ์ลุ่มน้ำชี และแนวทางแผนการดำเนินงาน
 สถานการณ์น้ำชีตอนกลาง นำเสนอโดยธีรดา นามโ หลังจากที่บ้านได้ยื่นหนังสือที่
 ทำเนียบรัฐบาล และรัฐสภาเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2545 เพื่อร้องเรียนปัญหาน้ำท่วมหนัก พื้นที่การ
 เกษตรกรรมเสียหายต่อเนื่องกันมา 3 ปีแล้วนั้น เกษตรกรในเขตลุ่มน้ำชีก็มีการประชุมชี้แจงผลการ

ร้องเรียนกับชาวบ้านในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม และจะมีการติดตามเรื่องที่ว่าราชการจังหวัดอีกครั้ง เพื่อติดตามความคืบหน้าในการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาล

คุณจักรพงษ์ ชนวรพงษ์ อธิบายว่า นอกจากนั้นจากการยื่นหนังสือกับคณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อม ของคณะกรรมการมนุษยชนแห่งชาติเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2545 ที่ผ่านมามีหนังสือแจ้งกลับมาให้ทราบว่า คณะกรรมการอยากลงมาดูพื้นที่ และทำการศึกษาถึงรายละเอียดให้มากขึ้น

ที่ประชุม มีความเห็นว่า ณ ขณะนี้สถานการณ์น้ำท่วมกระแสน้ำลดลง อาจจะด้วยปรับตัวได้ และมองว่าเป็นเพียงสถานการณ์ที่ชาวบ้านกำลังเผชิญปัญหา ไม่แน่ว่าจะสามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหาระยะยาวได้อย่างไร

พินิจ พิพย์วงศ์ นำเสนอสถานการณ์น้ำชีตอนบน บริเวณ อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น จากกรณีที่มีนายทุนภายใต้โครงการ "แก่งราชภูมิ" เข้ามากว้านซื้อที่ดิน ประมาณ 40,000 ไร่ เพื่อทำเป็นพื้นที่ปลูกอ้อย โดยมีลักษณะการจัดการคล้าย ๆ กับการจัดการเกษตรแบบพันธะสัญญา เกษตรกรต้องใช้พื้นที่การเกษตรตามโควตาของบริษัทเอกชนเท่านั้น ซึ่งพืชที่บังคับให้ปลูกคือ อ้อย เพราะในบริเวณใกล้เคียงมีโรงงานน้ำตาลด้วย นอกจากนี้บริเวณพื้นที่ที่นายทุนซื้อเป็นพื้นที่ริมลำน้ำชี เกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในลุ่มน้ำชีบริเวณคาบเกี่ยวกันได้

ที่ประชุม ให้ทีมงานโดยมีพินิจ, ประยุทธ์, สายัณห์ ศึกษาข้อมูลที่เป็นรายละเอียดความเป็นมาของโครงการทั้งหมด ว่ามีวัตถุประสงค์ หรือแนวทางการดำเนินงานอย่างไร ซึ่งแหล่งข้อมูลที่สามารถหาได้คือ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น, สำนักงานข้าราชการส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. หรือสำนักงานชลประทาน, หรืออื่น ๆ ที่พอจะรวบรวม และติดตามโครงการเพื่อวางแผนการดำเนินงานร่วมกันต่อไป

วาระที่ 2 สถานการณ์เหมืองแร่โปแตช และแนวทางการดำเนินงาน

สุวิทย์ กุหลาบวงษ์ นำเสนอสถานการณ์ในระดับพื้นที่ว่า ในขณะนี้ประเด็นที่เป็นปัญหา คือ การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมไม่เป็นที่พอใจของชาวบ้าน เพราะขาดการมีส่วนร่วม และขณะนี้ทางบริษัทได้ส่งบัณฑิตอาสา จำนวน 50 คน ลงพื้นที่ เพื่อทำงานและชักชวนชาวบ้านให้เห็นด้วยกับการทำเหมืองแร่ ส่วนมากก็เป็นลูกหลานชาวบ้าน

ส่วนข้าราชการระดับท้องถิ่นไม่แสดงความเคลื่อนไหวใด ๆ ดูเหมือนเป็นเรื่องขางนายทุนและรัฐบาลมากกว่า

ส่วนองค์กรชาวบ้านขณะนี้ชาวบ้านในเครือข่ายที่รวมกลุ่มกัน 40 หมู่บ้าน โดยมีกิจกรรมในการประชุมสัญจร ในจำนวนนี้มีองค์กรชาวบ้านที่ชัดเจน สามารถถ่ายทอดหรือพูดคุยได้ และเป็นพื้นที่หลักในการทำงานอยู่ 18 หมู่บ้าน

คนทำงานกับชาวบ้านมีจำนวนน้อย คือ ต้องสร้างแกนนำชาวบ้านขึ้นมาเพื่อช่วยเหลืองานให้มากขึ้น เพราะคนของบริษัทก็รู้พื้นที่ เจ้าหน้าที่ต้องลงหมู่บ้านเพื่อสร้างความเข้าใจ และให้ข้อมูลตลอดเวลา

ประชาคมในเมืองในขณะนี้ไม่มีคนทำหน้าที่ประสาน ซึ่งเดิมนั้นมีคุณเกรียงศักดิ์ เป็นคนประสาน แต่เมื่อล้มป่วยทำให้การประสานงานไม่ต่อเนื่อง

ที่ประชุม เสนอให้หาทีมงานเพื่อประสานกลุ่มคนในเมืองไม่ว่าจะเป็นนักศึกษา ครู อาจารย์ในสถาบันราชภัฏอุดรธานี ซึ่งที่ผ่านมาก็ได้ให้นักศึกษาลงมาเก็บข้อมูลและเรียนรู้กับชุมชน และมีการเสนอแนวทางการทำงาน คือ

- 1) การลงพื้นที่ / หมู่บ้านในพื้นที่ชาวบ้านที่คาดว่าจะได้รับความเดือดร้อนให้ได้มากที่สุด อาจจะเป็นลักษณะการลงแขกช่วยเหลือกัน โดยเริ่มจากเจ้าหน้าที่ในเครือข่ายทรัพยากร ฯ ก่อน
- 2) การขยายแนวร่วมสาธารณะให้มากขึ้นทั้งภายในและภายนอก
- 3) การพัฒนาผู้นำ สร้างเวทีเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถขยายแนวคิดต่อไป

วาระที่ 3 อื่น ๆ ไม่มี

ปิดการประชุม 17.45 น.

ชีรดา นามโห บันทึกร

ประชุมทีมงานน้ำชี

12 มกราคม 2546

ณ สำนักงานดอนแดง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายอภิษฐ์ ปิองภัย
2. นายสุพจน์ สิงห์ตะจันทร์
3. นายบุญทอง สะดวก
4. นางสาวธีรดา นามโ
5. นางสาววิไล นามโ

รายละเอียดการประชุม

ปรึกษาหารือการดำเนินงานของโครงการสิทธิชุมชนศึกษา และ การแบ่งบทบาท เพื่อให้การทำงานบรรลุ เป้าหมายของการทำงานในระดับองค์กรด้วย

ธีรดา ชี้แจงการดำเนินของโครงการสิทธิชุมชนศึกษา มีพื้นที่เป้าหมาย 2 หมู่บ้านเท่านั้น คือ บ้านพนัส ตำบลชานวรรณ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด และบ้านหนองคู ตำบลละหานนา อำเภอเวียงชัย จังหวัดขอนแก่น ซึ่งพื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนกลางที่ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มเพื่อแสดงการใช้สิทธิที่มงานก็ต้องทำหน้าที่ติดตามเพื่อรวบรวมข้อมูลด้วย อีกด้านหนึ่งทีมงานควรมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ และสามารถทำงานหนุนเสริมกันได้เป็นจริงด้วย

ปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ที่ระบุในโครงการเฉพาะน้ำชี จำนวน 4 คน พื้นที่เป้าหมาย 2 หมู่บ้าน ซึ่งแบ่งรับผิดชอบ คือ บุญทอง สะดวก และพิชาญ ทัพย์วงษ์ ส่วนสุพจน์ สิงห์ตะจันทร์ เป็นการประสานประสานเครือข่ายลุ่มน้ำชี และ ธีรดา มีบทบาทในการหนุนเสริมกระบวนการ แต่ความเป็นจริงก็มีความสัมพันธ์กับพื้นที่บ้านพนัสอยู่มาก ฉะนั้นคงได้หนุนช่วยกันได้

อภิษฐ์ การทำงานต้องให้ได้เป้าหมายที่สามารถตอบสนองปัญหาเฉพาะหน้าของชาวบ้านด้วย ฉะนั้นการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาก็กำลังเป็นปัญหาใหญ่ คือ น้ำท่วมและหากจะพิจารณาตามลำน้ำ ก็ถือว่าเขตพื้นที่รอยต่อของเขื่อน 4 ตัว คือ เวียงยาง ,ร้อยเอ็ด ,พนมไพร และ ธาตุพนม ฉะนั้นการวางกำลังคนทำงานก็ต้องให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในระดับพื้นที่ด้วย ซึ่งได้เสนอตนเองในการเข้าร่วมกระบวนการทำงานด้วย

มติที่ประชุม เห็นว่าการทำงานในระยะแรกควรเป็นทีมงาน คือ วางแผนงานร่วมกัน และช่วยเหลือกันในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งระยะแรกน่าจะมีการจัดทำข้อมูลแบบเร่งด่วนของชุมชนเป้าหมายของโครงการสิทธิชุมชนศึกษา และ ลงสำรวจพื้นที่ลุ่มน้ำตามจุดที่มีผู้นำ และสามารถประสาน

งานได้ เช่น พื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนกลาง หลังจากนั้นน่าจะมีการจัดเวทีประชุมชาวบ้านเพื่อปรึกษาหารือในการทำงานร่วมกับชาวบ้านในระยะต่อไปด้วย

การประสานงานในระยะต่อไปต้องมีจุดประสานที่สำนักงาน เพราะมีเจ้าหน้าที่ประจำและจัดการเอกสารก็ให้ประสานผ่านมหา วิไล ได้เลย การเบิกจ่ายงบประมาณก็เช่นเดียวกัน เพราะในแผนงานระยะ 2 ปี 6 เดือน ลุ่มน้ำชีได้แยกกิจกรรมจากลุ่มน้ำมูล เพื่อให้การดำเนินงานและ การจัดการมีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการทำงานมากที่สุด

ประมาณเดือนมีนาคม - เมษายน ควรมีกิจกรรมร่วมกับชุมชนเครือข่าย เพื่อจะเป็นการติดตามปัญหาของชาวบ้านต่อไป

ปิดประชุม 14.00 น.

ธีรดา บันทึก

**ประชุมวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนทางการแก้ไข
พื้นที่ต้นน้ำชี**

14 – 15 พฤศจิกายน 2545

ณ สำนักงานชุมชนสหพันธ์สหกรณ์ท่านางแนว อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น

ผู้เข้าร่วมประชุม

ชาวบ้านหนองตู่ คลองเจริญ ละหานนา และ บึงบัวทอง ประมาณ 30 คน เจ้าหน้าที่โครงการ 4 คน และ อาสาสมัครในพื้นที่ 2 คน

รายละเอียดการประชุม

นโยบายรัฐ / เอกชนที่เข้ามาสัมพันธ์กับชุมชน

1.นโยบายรัฐที่เข้ามาสัมพันธ์ในระดับพื้นที่ เช่น การจัดการน้ำ น้ำตามธรรมชาติต่อไปจะกลายเป็นของรัฐ ของนายทุนที่มีศักยภาพทางด้านการเงินมาฉวยโอกาส และ บริหารจัดการในเชิงธุรกิจ ซึ่งที่เห็นรูปธรรมในพื้นที่ คือ การที่โรงงานอ้อย มายึดพื้นที่ริมชี และห้ามชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์จากลำน้ำ เป็นต้น

2.นอกจากนี้สภาพปัญหาในลุ่มน้ำชียังมีการสร้างเขื่อนและจัดระบบการไหลของน้ำเป็นช่วง ๆ เช่น โครงการโขงชีมูล และในพื้นที่และใกล้กับพื้นที่ของชาวบ้าน คือ เขื่อนชนบท ซึ่งเป็นเขื่อนที่อยู่ต้นน้ำชี นอกจากนี้ ตะลิ่งริมชียังพังทะลาย

3. ปัจจุบันชาวบ้านทำนาปรัง และใช้น้ำจากการสูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้า แต่เป็นการลงทุนสูง แต่ชาวบ้านต้นน้ำชี อาจจะประสบปัญหาน้อย เพราะฤดูฝนได้ทำนา และ คนกลางน้ำประสบปัญหาน้ำท่วมต้องทำนาปรังที่ลงทุนสูง

4. มีโครงการ แก่นราชภูมิที่เข้ามากว้านซื้อที่ดินจากชาวบ้าน จำนวนกว่า 40,000 ไร่ และเปิดรับสมัครชาวบ้านเพื่อเข้าเป็นสมาชิก และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของโรงงาน คือ ใช้พื้นที่ที่จัดสรรให้ จำนวน 20 ไร่ปลูกอ้อย และอีก 2 ไร่ ทำกิน ซึ่งเป็นลักษณะการเกษตรแบบผูกขาด เกษตรกรเป็นหนี้ตลอดชีวิต เพราะปลูกอ้อยได้ก็เอาเข้าโรงงาน ได้ผลผลิตขายเป็นรายได้ที่หักหนี้ที่นำไปลงทุน